

5. За яких умов рішення ЄСПЛ вважається повністю виконаним. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/943712/>
6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
7. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
8. European Court of Human Rights. URL: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&c>

Науковий керівник – к.ю.н., доцент кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права Київського національного торговельно-економічного університету Невара Л. М.

Гребенюк Дмитро Олегович

*аспірант кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ДОСВІД КРАЇН ЄС ТА УКРАЇНИ В ПОДОЛАННІ КРИЗОВОЇ СИТУАЦІЇ ВИКЛИКАНОЇ ПОШИРЕННЯМ КОРОНАВІРУСНОЇ ІНФЕКЦІЇ В РАМКАХ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ

Наприкінці 2019 року людство зустріло нову вірусну хворобу, яка істотно змінить типовий спосіб життя всіх людей на планеті, ця хвороба отримала назву Covid-19. Населення землі не очікувало тих наслідків, які з'являться вже через декілька місяців після фіксування першого хворого на корона вірусну інфекцію. Covid-19-залишить відбиток на економіці, буде знижена активність виробництва, скорочення сектору послуг, зниження вартості нафти, проблеми на фондовому ринку, скорочення світового туризму, а саме головне – це втрата життя самої людини. На кінець грудня 2021 року кількість жертв від короно вірусної хвороби перевищує 5 млн людей.

Поява Covid-19 – це феномен 21 століття, який став викликом для медичної системи у світі, ця хвороба перейшла від епідемії до пандемії протягом 3 місяців. З цієї причини важливо вказати різницю між цими двома термінами. Епідемія – це поширення

на певній території інфекційного захворювання серед населення впродовж певного часу. Пандемія – це поширення інфекційного захворювання та охоплення ним населення не тільки однієї країни, а декілька країн світу. І як наслідок цього, невідкладним завданням стало запровадження обмежувальних заходів. Встановлення цих заходів безсумнівно дає можливість вільно дихати медичній системі, знаходиться час на створення протоколів певних дій, приклад алгоритм дії медпрацівника щодо госпіталізації контактної особи із симптомами Covid-19 або алгоритм дії під час визначення випадку захворювання. Але має місце бути й інша сторона цих заходів, коли певний нормативно правовий акт набуває чинності, по-перше в цей час започатковується втручання та обмеження прав та свобод людини, по друге цей факт дає підставу суб'єкту владних повноважень реалізовувати це втручання і обмеження. І це все створює підґрунтя для фахівців та науковців в галузі права для аналізу і дослідженню дії держави під час досягнення легітимної мети. При цьому треба чітко розуміти, що держава втручається згідно із законом і цей захід є необхідним у демократичному суспільстві заради громадської безпеки, для захисту прав та свобод інших осіб або заради здоров'я. Деякі аспекти цієї проблематики розглядались у роботах вітчизняних так і західних вчених, зокрема М.І. Саєнко, В.В. Гладкий, І.С. Демченко, М.В. Савчин, О.І. Харитонova, І.М. Коросташова, Д. Банерджи, О. Айджазі.

Коронавірусна інфекція перевіряє на витримку глав держав, їх урядів, їх громадян та міжнародні організації, де безпосередньо ключову роль відіграє Всесвітня організація охорони здоров'я (далі ВООЗ). Важливо підкреслити те, що у людства є досвід в подоланні хвороби викликані поширенням інфекції, прикладом цього є бубонна чума, віспа, холера, грип, віл/снід, sars і mers. Отже, набутий досвід є унікальним, так як була сформована модель поведінки держав та їх громадян під час кожної пандемії, підтвердженням цього є те, що завдяки винаходу вакцини, з'явилася можливість повністю знищити віспу. Під час пандемії грипу, ізоляція та карантин уповільнили поширення хвороби. Подолання пандемії вірусу

АН1N1 у 2010 році і отриманий результат мав би свідчити про те, що керівники країн, уряди та депутати парламентів сформували нормативно-правову базу для запобігання кризових ситуацій на випадок пандемії у майбутньому. Умовна дорожня карта подолання хвороби мала б бути з урахуванням помилок минулих пандемії, так як вартість такої помилки це життя її громадянина та під час впровадження обмежувальних заходів країна не переходила ту межу, де права та свободи людини порушуються.

Досліджуючи питання захисту прав людини неможливо не згадати питання Елеонори Рузвельт «Де починаються права людини? Зовсім поруч із нами, там де ми живемо, у тих місцях, які неможливо розглянути на жодній карті світу. Але це – світ окремої людини, оточення, в якому він живе, школа або коледж, який він відвідує, завод, ферма або контора, де він працює. Саме там кожен чоловік кожна жінка і кожна дитина хочуть рівного правосуддя, рівних можливостей, рівної поваги без жодної дискримінації. І доки ці права не визнають там, вони не матимуть великого значення десь ще. Якщо громадяни не відстоюватимуть своїх прав там, де вони живуть наші надії на прогрес у всьому світі марні.»

Досвід України в подоланні пандемії Covid-19 є дуже цікавим, так як уряд країн дуже швидко діяв задля того, щоб зберегти здоров'я своїх громадян. Створення нормативно-правової бази, виконання рекомендації ВООЗ, запуск інформаційного сайту, в якому можна було знайти інформацію стосовно коронавірусу і цей ресурс допомагає розібратись у ситуації та зменшити ризики захворювання, розробка та запуск додатка «Дії вдома», який призначений для зв'язку з особою та її контролю за дотриманням обов'язкової самоізоляції на час карантину і як результат запровадження карантину постановою кабінету міністрів України від 11 березня 2020 року №211 [1]. З цього етапу забороняється відвідування закладів освіти її здобувачам, проведення всіх масових заходів, забороняється працювати закладам харчування та пересування в громадському транспорті. Якраз в цей час уряду було потрібно збалансувати напрям нормативно-правових актів та застосувати принцип

пропорційності для того, щоб запобігти порушенням прав і свобод людини. Гостро постало питання щодо вакцинації згідно наказу Міністерства охорони здоров'я (далі МОЗ) від 24 грудня 2020 року №. 3018 про затвердження дорожньої карти з впровадження вакцини від гострої респіраторної хвороби COVID-19 [2].

Україна це демократична країна і однією з ознак цього є плюралізм думок, в результаті цього громадяни поділяються умовно на два табори, одна сторона – це прихильник вакцинації (ваксери), та друга сторона – це громадяни які проти вакцинації (антиваксери). Важливо підкреслити те, що кожен противник вакцинації знає, що примусова вакцинація порушує його право на фізичну недоторканість. А примусова вакцинація в Україні почалась з наказу МОЗ від 4.10.2021 року № 2153, де був затверджений перелік організації представники яких підлягають примусовій вакцинації від Covid-19 [3]. В цій ситуації треба розуміти, що права людини не є абстрактною річчю і дуже важливо досліджувати окремо кожну подію, щоб з'ясувати факт порушення прав та свобод людини. Конвенція про захист прав і основоположних свобод у ст. 2 чітко вказує на те, що захист життя особи – це прямий обов'язок держави [4]. Але з іншого боку, є ст. 8 яка обмежує втручання у приватне та сімейне життя людини, крім випадків збереження національної та громадської безпеки або збереження економічного добробуту країни [4]. В випадку вакцинації – є закон, який регулює цей процес і є легітимна мета – це збереження здоров'я її громадян. Разом з тим є сформована думка противників вакцинації, що примусова вакцинація порушує право на приватне життя, право на освіту, право на працю. Тут вирішальну крапку ставить Європейський Суд з прав людини (далі ЄСПЛ) в діяльності якого є мета забезпечення прав та основоположних свобод.

Справа Вавржичка та інші проти Чехії є показовою у вирішенні спірних питань між громадянином та державою, так як батько своїх дітей скаржився до ЄСПЛ з приводу отримання штрафу за не вакцинацію від загальних захворювань і як результат діти не були допущені до закладів освіти і основним питанням заявника була пропорційність [5].

І тільки добровільна вакцинація є пропорційним заходом досягнення легітимної мети при захисті громадського здоров'я. В цій справі суд дозволив різним громадським організаціям надати письмове зауваження, цікаво є те, що уряди деяких країн Європейського Союзу (далі ЄС) надали теж свої коментарі. В рішенні цієї справи ЄСПЛ цитував справу Соломахіна проти України де були встановленні певні критерії щодо право на приватне життя, а саме переслідувало воно легітимну мету, було це втручання законним і необхідним в демократичному суспільстві. Висновок суду, що обов'язкова вакцинація проводилась в співвідношенні пропорційності до законних цілей і відповідно не було порушення ст. 8. Враховуючи цей висновок суд не знайшов необхідним розглядати скаргу щодо ст. 2. Першого протоколу до Конвенції про захист прав і основоположних свобод. На мою думку, скарга стосовно ст. 2 порушення права на освіту, не була виправданою, оскільки заклад освіти надавав можливість навчатись дистанційно і у такий спосіб була надана альтернатива [5].

Наприкінці відзначимо, що пандемія Covid-19 дуже вплинула на формування моделі поведінки держави в такий час, а саме запровадження обмежувальних заходів, введення маскового режиму, соціальне дистанціювання, використання антисептичних засобів, введення особливого режиму або навіть надзвичайного режиму як в Румунії. Ця хвороба стала трампліном для розвитку інформаційних технологій, актуалізувала дистанційну роботу, змусила Польський сейм внести зміни до статуту, щоб депутати могли працювати дистанційно. Здобування освіти перейшло в інформаційний простір, електронний документообіг і навіть covid паспорти стали доступні завдяки пандемії і це все мала частка того, що людство зробило заради збереження громадського здоров'я.

Отже, навіть в кризових ситуаціях держава не має права забувати про права та свободи людини, тому що це прямий її обов'язок захищати їх і тому дорожня карта подолання схожих ситуації має бути реалізована з урахуванням досвіду минулих пандемії, політика урядів повинна враховувати практику ЄСПЛ, використовувати принципів балансування та пропорційності і впровадження універсального правового режиму

або створення спеціальних комісії за участю урядовців та громадських організацій для подолання кризових ситуації.

Джерела:

1. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2020 р. № 211 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-p-Text>

2. Про затвердження Дорожньої карти з провадження вакцини від гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, і проведення масової вакцинації у відповідь на пандемію COVID-19 в Україні у 2021–2022 роках : Наказ Міністерства Охорони Здоров'я України від 24.12.2020 р. № 3018 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v3018282-20-Text>

3. Про затвердження Переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним щепленням : Наказ Міністерства Охорони Здоров'я України від 04.10.2021 р. №2153 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1306-21-Text>

4. Про захист прав людини і основоположних свобод : Конвенція від 17.07.97 р. № 475/97-BP URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004-Text

5. VAVŘICKA AND OTHERS v. THE CZECH REPUBLIC : App. 47621/13. 08.04.2021. URL:<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-209039>

Науковий керівник – д.ю.н., професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» Бігняк О. В.

Єделєв Роман Сергійович

к.ю.н., доцент кафедри міжнародного права

Навчально-наукового інституту міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРАВО НА ЖИТТЯ У ПРАКТИЦІ МІЖАМЕРИКАНСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Дослідження міжамериканської судової практики показує, що Міжамериканський суд з прав людини (далі – Суд) розробив у своїх рішеннях та дорадчих висновках власну